

Franciszek Janusz M a z u r e k, *Godność osoby ludzkiej podstawą praw człowieka*, Lublin: Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 2001, ss. 462.

Problematyka godności osoby ludzkiej jest podejmowana w prawie międzynarodowym, w konstytucjach współczesnych państw demokratycznych i nauce Kościoła katolickiego. Istnieje wiele różnych interpretacji godności osoby ludzkiej, w związku z tym J. F. Mazurek podjął się usystematyzowania tego zagadnienia z punktu widzenia filozoficzno-antropologicznego oraz filozoficzno-prawnego w prawie międzynarodowym i nauce Kościoła. Recenzowana publikacja składa się ze wstępu (s. 11–16), dziewięciu części (s. 17-429), posłowie (s. 431-433), skrótów (s. 434) oraz bibliografii (s. 435-461).

W części I Autor omawia pojęcie i historię godności osoby ludzkiej, koncepcję godności osoby ludzkiej w eksplikacji Emanuela Kanta oraz jej integralne ujęcie u Johanna Messnera. Porusza także problem normatywnego charakteru godności osoby ludzkiej w etyce personalistycznej oraz jej osobowościową eksplikację w koncepcji socjologicznej i psychologicznej (17-84).

Następnie Autor w części II rozważa koncepcję dynamiczną prawa naturalnego i praw człowieka Alfreda Verdrossa i Jacquesa Maritaina, „Trzecią drogę” Arthura Kaufmanna oraz wpływ filozofii personalistycznej Maritaina na Powszechną Deklarację Praw Człowieka (s. 85-132).

Część III stanowi omówienie godności osoby ludzkiej w najnowszych dokumentach Kościoła katolickiego i Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz jej uznanie za podstawę praw człowieka w tychże dokumentach (s. 133-147).

W części IV analizuje problematykę godności człowieka w niektórych konstytucjach państw współczesnych, uwzględniając dyskusje nad osią aksjologiczną nowej Konstytucji III Rzeczypospolitej Polskiej, Stanowisko Episkopatu Polski oraz Konstytucji III Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. (s. 149-189).

Część V jest rozważaniem nad uniwersalnością praw człowieka ze szczególnym zwróceniem uwagi na prawo do życia w prawie międzynarodowym oraz jego uzasadnienia w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej (s. 191-240).

W części VI Autor zastanawia się, czy koncepcja Kościoła katolickiego o prawie do życia jest uniwersalna oraz podejmuje temat wpływu międzynarodowego prawa praw człowieka na nauczanie Kościoła (s. 241-281).

Następnie w części VII omawiane są prawa społeczne człowieka w dokumentach ONZ oraz we Wspólnocie Europejskiej, podana treść praw społecznych, zasady interpretacji praw człowieka oraz ich luki (s. 283-308).

Część VIII to refleksja nad integralnym rozumieniem praw człowieka jako realizacją podstawy humanistycznego porządku gospodarczego oraz socjalnym modelem Unii Europejskiej. Następnie prawo człowieka do posiadania własności prywatnej – pluralizm form własności, prawo do pracy oraz wykształcenia (s. 309-372).

W części IX Autor omawia prawo człowieka i narodów do integralnego rozwoju – prawa solidarnościowe oraz globalizację ekosystemu, stawiając przy tym postulat powołania władzy ogólnoświatowej (s. 373-429).

Godność osoby ludzkiej jest jedna, natomiast jej uzasadnień jest wiele. W teorii prawa istnieją różnice co do rozumienia treści tego pojęcia oraz w formułowaniu wynikających z niej konsekwencji prawnych. Autor, omawiając różne koncepcje godności osoby ludzkiej przyjmuje, że tylko te koncepcje filozoficzno-antropologiczne, w których uznaje się, że jest ona wartością wrodzoną i niezbywalną, absolutną, wartością wartości – obiektywną i uniwersalną – wyjaśniają prawidłowo, że jest ona źródłem wszystkich praw człowieka: wolnościowych, społecznych i solidarnościowych – z niej są one odczytane. W uzasadnieniach antropologii teologiczno-biblijnej wskazuje się na wartość godności osoby ludzkiej znacznie wyżej. Stąd też w badaniach nad prawami osoby ludzkiej, kierując się obiektywizmem, a nie jakąkolwiek ideologią, po prostu nie można ich pomijać. Prawa te posiadają takie same przymioty jak godność osoby ludzkiej. Są to prawa wrodzone, uniwersalne, niezbywalne i nienaruszalne. Stanowią one integralną jedność i są niepodzielne, gdyż godność ludzka jest niepodzielna, uniwersalna, nieutralna i nienaruszalna. Osobę ludzką należy szanować, gdyż jest ona *miraculum mundi*. Wszystkie rzeczy mają cenę (są wymienialne), osoba zaś ma godność.

Publikacja może stanowić cenną inspirację dla teoretyków zajmujących się filozofią prawa, prawem konstytucyjnym i prawem międzynarodowym publicznym. Może także stanowić cenną pomoc dla polityków, którzy uczestniczą w procesie stanowienia prawa.

Krzysztof Orzeszyna